

Г. Костельник.

Роса і сонце.

(Продовження).

8. Das ewig Weibliche.

Сиділа напроти мене в трамваї — сумна, в чорному вельоні, в жалобі. Дівчина? Молода жінка? Чорні рукавиці скривали відповідь на це питання. Але — правдива жіноча душа.

Ввійшов офіцер, її знайомий, сів біля неї. Вона спокійно, як годиться в жалобі, відповідала й оповідала. Вчора прийшла картка, що її брат поляг на італійському фронті... Одинокий її брат... Мама є в розпуці.

Зідхнула, та це не кожний міг спостерегти. Але очі, що вміють „забагато“ бачити, могли підглянути ще куди субтельнішу гру її душі.

Її носик був дещо „надутий“. Знала вона про це, а не хотіла, щоб інші про це знали. І весь час, коли говорила з молодим офіцером, вона втягала воздух носом, щоби на ньому ямки виступали, щоб він прийняв правильну форму...

Перший раз у житті спостеріг я так виразно „das ewig Weibliche“. Так, це щиро жіноче! Не те стягання носика, але та душа, що, борючися з руїною смерті, ще не забуває за свою зверхню принадність.

9. Розвій духа.

Молоденький пучок рожі мріяв про божий світ. А віконце, через котре глядів на світ, було ще маленьке й вузьке.

— Ах, боже сонце, божий світ! Сама святість, сама радість! Увесь світ — голубе боже небо! (Через своє маленьке віконце рожа ще й не бачила землі).

— Ах, коли б мені через більше віконце поглянути на божий світ — через сто вікон!

І минув день і відхилився один листочок рожевого пучка. І поширилося його віконце. І минув другий день і відхилився другий листочок рожевого цвіту.

І минали дні і відхилилися рожеві листочки один за одним, а пучок уже став розцвілою, чудовою рожею.

І зідхнула рожа:

— Ах, стільки світла, стільки воздуха! А синє небо безмежне!.. Ще більше хочу розвинутися, ще більше й чим скоріше!

І прийшли дні, коли шовкові листочки рожі аж так повідхилялися, позвисали. Через сто вікон — широких і відчинених — гляділа рожа на світ, подув вітру передістався аж до її серця.

І вже не було в рожі чистої радості, але радість перемішувалася з сумом, а святість з глумом...

— Неймовірно, а таки правдиве! Це моя остання думка про світ.

— Сестрички молоденькі! Не зрозуміємо себе, бо ви маєте інакші очі, а я маю інакші.

Більше світла у світі і більше темряви, ніж ви спроможні й уявити собі. Більше святості і більше глуму, більше радості і більше суму... Всього більше!

Ви своїми діточими очима бачите тільки „добре“ — діточе „добре“.

А мені відкрили очі і, як боги, бачу „добре і зле“...

Ваші діточі дотепи не досягають мене! Та боже море своїми хвилями заливає мене.

Ах, правдивий світ для богів, а не для нас рож!.. Занадто моє „я“ виростило, мушу поступитись творчій божій силі...

Розкішні мої листочки відриваються... Паду в невимовну тайну буття...

Не розумію, та відчуваю її — цю тайну буття: Вона... вона... безконечна!... Вона... безконечно дивна!

Сестрички молоденькі! не забувайте її — цієї тайни буття.

10. Метаморфози.

Був щедрий молодий вік на землі. Сказав тоді Творець до сотворінь: Ось відімкнув я замки ваших природ — буяйте, збагачуйте землю різнородністю!

І буяли тоді рослини й звірята, як усяке дерево на весні, та зродили собі нащадків на причуд. З однородного вийшло різнородне. Всяка рослина і всяке звіря збагатили своє кодро новими взорами й відмінами.

А чоловік спізнився на землі, бо коли він побачив сонце, вже Творець замкнув був замки природи й вона сціпеніла, як усяке дерево в осені.

І засмутився чоловік та жалувався перед Творцем: Сотворив ти мене сиротою на землі. Замкнув ти мою природу і на вік залишилась людина мов випечена цегла—з неї вже нічого більше не буде, як тільки те, що вже є.

Але Творець відповів йому: Адаме! Я позамикав всі колодки й замки природи, та ключі я віддав тобі. В твоїй душі—в скритій коморі — там вони будуть на віки. І будеш собі творити світ і себе творити, як схочеш, як зумієш і як собі заслужиш.

11. В свій час.

В свій час прийшов Христос на світ: коли настала, як написано в св. Письмі, „повнота часу“.

На верхах грецька наука саме відцвітала, а внизу вже приносила плоди: грамотність, бувалість і досвід життя були звичайними і повсюдними. Людська природа була наче справлена вже, та ще не висилена рілля. І „зерно“ Небесного Сівача приймалося.

А нині?

Ах, якби нині Христос прийшов на світ, то кидав би своє „зерно“ наче на піски Сагари... Чуда? Воскресення?... Сугестія, галюцинація, злуда психології мас, екстаза, гіпнозизм, парапсихологія, медіумізм, телепатія, трансфігурація, більокація...

Штучні терміни розіди нашу природну інтуїцію (котра схоплює цілість річей), як дощі розмили врожайну верству на пустині, а полишили тільки пісок, що один одного не держиться. І замість живого ритму життя, що творить чуда в природі, на пустині панує механічний ритм зеренець піску, що пересуваються з місця на місце і творять щораз нові цминтарні фантоми.

12. Кам'яна голова.

Ой, та мудраж ця кам'яна голова, що вже 1000 років глядить на світ і розважає його! На розі на ринку в старезному місті,

Правдивий реаліст із неї. Що вона історичних фактів знає, імен, дат! Нема вже другого такого вченого на світі. Аджеж 1000 років науки — не байка. І неякубудь науку вона приймає, але тільки певну, реальну. Рівно 200 років глузувала собі Кам'яна голова з теорії Коперника — „хтож таке повірив би?!“ Щойно коли вже малі діти говорили про цю теорію як про звичайну річ, кам'яна голова погодилася з нею — „адже це вже звичайне!“ Рівно 100 років глузувала собі кам'яна голова з гіпнозизму: „Яж 900 років гляджу на ринок, на всяких людей, не одно я бачила — бачила цигана з медведем і з малпою, одначе такої чудасії я не бачила. Це не може бути!...“

